

סוף זמן קרי"ש

עש"ק תצא
9:06

עש"ק תבא 9:08

מאן דלא קרי קרי"ש בענתיה
בגדיו הוא כל ההוא יומא
הדריק בלג סודי

בי"ה

מבני עיינות התאחדותנו

י"ף ע"י: התאחדות אברכים דקה"ל ימב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שיעור השבוע

חבורת יסודי התורה

פרשת תצא
מס' ביצה כג עד כה.

פרשת תבא
מס' ביצה כה עד כז:

תנ"א וא מן לעיל רבי" נחוראי
ואו אבא לטבטימין אין ארבעת חזקין
מזכיר רבינו שליט"א בסיום סוף קידושין

י"ב אלול תשס"ה

תצא

שנה י' גליון מ"ד (תל"ה)

מצוה הבאה בעבירה תועבה הוא

כי תועבת ה' אלקיך כל עושה אלה כל עושה עול. ויל, כאשר חזר משה על רוב מצות התורה במשנה תורה ולבסוף אמר להם דיני משקלות החמורים, אמר להם תרעו כי עיי אסור זה לא לבד שעברתם על אסור חמור זה, אלא שתפסידו עיי זה כמה וכמה מצות שקיים בממון שיש לו עיי רמיה ומשקלות שאינם של צדק. ח"כ הפסוק כי תועבת ה' כל עושה אלה, גם מי שעושה כל אלה המצות הכתובים, תועבה וניאוף הוא לפני ה', כל עושה עול, מי שעושה עול, שאין מצות רצואים ומקובלים לפני ית"ש.

כתב סופר

עיקר השכחה באה מיצר הרע

והיה בהניח לה ה' אלהיך מכל אויבך תמחה את זכר עמלק ותמחה השמים לא תשכח. ורבים מדקדקים בהאי לא תשכח, דאין לא ביאר. גיל עפי"ד המדרש בשעה ששמעו בני ישראל אנכי מפי הגבורה היה לומדין ולא היה שוכחין, כשאמרו דבר אתה עמנו היה לומדין ושוכחין. כיון דעיקר השכחה באה מיצר הרע, כשנעקר היצר הרע לא שוכחין כשחזר היצר הרע שוב היה שוכחין. וידוע דברי חז"ל דאין הקב"ה נפרע מן האומה מלמטה אם לא נפרע מקודם משר שלה למעלה. וידוע דשר של עמלק הוא הס"ם הוא היצר הרע. וחש"ה מחה תמחה את זכר עמלק, ואו ממילא יפרע הקב"ה מקודם משר שלו הוא היצר הרע, וכיון דנעקר היצר הרע או ממילא לא תשכח, ותוכל ללמוד ולקיים התורה בשלימות.

לקו"ט האורים

השי"ת יהי בעוזך

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלהיך בידך. אפ"ל עפ"מ ש"כ בספד"ק אגרא דכלה פ' שופטים כי בעשות האדם המוטל עליו לקנוס עצמו בכל פעם שיארע לו דבר לא טוב, אזי השי"ת ירחם עליו וימסור החושים בידו ושוכח יראה העין רק מה שנוגע לעבודתו ית"ש, וכן שאר החושים שאינם מסורים בטבע ביד האדם ימסור אותם השי"ת בידו, ועינינו ראו ולא זר צדיקים כאלה בדורותינו, שלא היו יכולים לראות ולשמעו כי אם את אשר חפץ ה', אשרי עין ראתה כל אלה, עכ"ל. ומעתה הבא נבא לביאר דרשת הספרי, דהנה בפסוק כי תצא למלחמה על אויבך, כבר פירש בוזהר חדש בפירוש (דף צו). שהכתוב מרמז על מלחמת היצר שהוא האויב והשונא של האיש הישראלי, כאמרם ז"ל (סוכה נב). שלמה קראו שונא. ולזה דרש הספרי, כי תצא למלחמה על אויבך, כנגד אויבך, ולקנוס עצמו בכל פעם שיכשל בדבר לא טוב, ועל זה אמרו אם עשית כל האמור בענין סוף שה' אלהיך נותנו בידך, כי באם יעשה האדם ככל האמור בענין מלחמת היצר ויעמיד שופט ושופט כנגדו, סוף שהשי"ת נותנו בידו שיזכה לקדש ולטהר כל השערים שבראשו, ולא יראה העין ולא ישמע האוזן רק מה שנוגע לעבודתו ית"ש.

ברך משה

תפלה ברעה צלולה

לא תבא עליו השמש כי עני הוא וגו'. נראה הכוונה ע"פ הידוע מאמרם ז"ל (עירובין מ"א): דעניות מעבירים אדם על דעתו ועל דעת קונו, ולכך אם היה משלם להפועל שלו על השכירות היה לו דעה צלולה והיה קורא ומתפלל לפניו יתברך כדבעי, אך אם אינו משלם לו ממילא אין דעתו צלולה ואין לו כח להיות קורא לו יתברך ולהתפלל לפניו, ולכך במה שימנע השכיר מלקרוא אל ה' זה החטא תלוי בבעה"ב של שאל שלם לו. וזה שאמר הכ"י כי אליו הוא נושא את נפשו ואלו לו חיות אחר, ולכך לא יקרא עליך ר"ל בשבילך לא יקרא על ה' ולכך יהיה בך חטא במה שמנעת אותו מלקרוא לו יתברך

אמר שפר

חלק זה שיויך להעני

כי תקצר קצריך בשדה ושכחת עמר בשדה לא תשוב לקחתו לגר ליתום ולא למנה יהי. יל"ד בטעם המצוה הזאת שתלוי מתנת העני בשכחת הבעל השדה, וממנ"פ אם מגיע חלק זה להעני יתננה לו מדרתו, ואם איננה מגיע לו למה יתננה לו מחמת שנשכח ממנו לשעה. ונראה להסביר על דרך צחות עפי"ד השמן ששון (בראשית) בשם ר' משה הדרשן מפונא, בדברי הכתוב ביהודי מעשר (דברים כ"ו י"ג) לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי, עפי"ד המדרש (דברים ג' ג'), שאם אתם מפרשים מעשרותיכם כראוי אין עבברים אוכלין, ואיתא בגמ' (הוריות י"ג): חמשה דברים משכחין הלימוד, האוכל ממה שאוכל עכבר וכו', וע"כ אמר לא עברתי ממצותיך, כלומר שנתתי מעשר כראוי, וממילא לא אכלו עבברים מתבואתי, נמצא שלא אכלתי משיוירי עכבר ולכן לא שכחתי. ועפי"ז יובן טעם המצוה הזאת בטוב טעם, דכיון ששכח העומר ה"ז ראי שאכל ממה שאכלו העבברים, ולמה אכלו עבברים מתבואתי מפני שלא עישר כראוי א"כ בדין הוא שיחזיר עמר זה לעניים.

ירבה תורה

שני עבירות בידו

כי תועבת ה' אלקיך כל עושה אלה כל עושה עול. וצריכין להבין כפל הלשון. ונראה, דהנה המנחת חינוך מצוה ל"ט הקשה על שיטת הבי"ח דסבירא ליה דאפילו מול אחד מהשנים עשר מולות אסור לעשות אם כן אסור לעשות מאזנים, והרי מפורש בתורה מאזני צדק יהיה לך, אלא על כרחו מוכח כשיטת הש"ך דסובר דדוקא י"ב מולות ביהוד אסור לעשות עיין שם. אכן יש לתרץ שיטת הבי"ח, כיון דבלא מאזנים אינו יכול לכיין המשקל ויש לחוש שירמה את הכירו לכן מוכרח לעשות מאזנים כדי להנצל מאיסור גול ואונאה, אכן כל זאת נחא רק אם שוקל בעדק אבל אם עושה במשקל הרי אז ממילא עובר על עשיית מאזנים גם משום איסור עשיית מול. וזהו שאמר כי תועבת ה' אלקיך כל עושה אלה, רצונו לומר המאזנים הנכורים לעיל כל עושה עול, רצונו לומר אם עושה עול אז עובר גם על איסור עשיית מול, ואיכא ב' איסורים, והכי קאמר כי תועבת ה' אם עושה מאזנים, היינו אם עושה עול במשקל.

לקו"ט הגרשונ

אוצר הגנוז

להסיר מכשול

כי תבנה בית חדש ועשית מקדש לגניך ולא תשים דמים בביתך. החינוך (מצוה תקמ"ז) כותב בדברים קלוזין לעינים דראוי להביאו בשלימות ז"ל: משרשי המצוה, לפי שטעם היות השם ברוך הוא משגיח בפרטי בני אדם ויודע כל מעשיהם וכל אשר יקרה להם טוב או רע בגורלו ובמצותו לפי זכותו או חובו, וכענין שאמרו זכרונם לברכה (חולין ז' ע"ב) אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכזיזין עליו מלמעלה, אף על פי כן צריך האדם לשמור עצמו מן המקרים הנהוגים בעולם, כי האל ברא עולמו ובנאו על יסודות עמודי הטבע, וגזר שיהיה האש שורפת והמים מכביין הלהבה, וכמו כן חייב הטבע שאם תפול אבן גדולה על ראש איש שתצנץ את מוחו או אם יפול האדם מראש הגג הגבוה לארץ שימות, והוא ברוך הוא תנן גופות בני אדם ויפח באפיו נשמת חיים בעלת דעת לשמור הגוף מכל פגע ונתן שניהם הנפש וגופה בתוך גלגל היסודות והמה יתגהם ויפעלו בהם פעולות. ואחר שהאל שעבד גוף האדם לטבע, כי כן חייבה חכמתו, מצד שהוא בעל חומר, ציווה לשמור את המדע, כי הטבע שהוא מסור בידו עושה פעולות עליו אם לא ישמר ממנו.

ואמנם יהיו קצת מבני אדם אשר המלך חפץ ביקדם לרוב חסידותם ודקות נפשם בדרכי ברוך הוא, תמה החסידים הגדולים אשר מעולם אנשי הגג האבות הגדולים והקדושים והרבה מן הבנים שהיו אחריהם כמו דניאל חנניה מישאל ועזריה ודומיהם, שמסר האל הטבע בידיהם, ונתתלחם היה הטבע אדון עליהם, ובסופן לגודל התעלות נפשם נהפך הוא שיהיה הם אדונים על הטבע, כאשר ידענו באברהם אבינו שהפליחו בכבשן האש ולא הוק, וארבעת החסידים הנזכרים ששמו אותם לגו אתון נורא יקדוה ושער ראשיהן לא איתתך. ורוב בני אדם בחטאם לא זכו אל המעלה הגדולה הזאת, ועל כן תצונו התורה לשמור משכנותינו ומקומותינו לבל יקרנו מות בפשיעותינו ולא נסכן נפשיותנו על סמך חנם, ואמרו זכרונם לברכה [תורת כהנים אמור פרשת ח' ככל הסומך על הנס אין עושין לו נס. ועל הדרך הזה תראה על פי ה' הכתובים בכל מקום, כי גם בהלחם ישראל מלחמת מצוה על פי ה' היו עורכין מלחמתן ומצוישין עצמן ונשויין כל עינים כאלו יסמכו בדרכי הטבע לגמרי, וכן ראו לעשות לפי הענין שזכרנו, ואשר לא יתחלק על האמת מרוע לב יודה בזה עכ"ל.

בספר ראשית חכמה (פרק דרך ארץ ע"ג) מביא בשם מדרש יהי אור בוא וראה שהקב"ה אוהב לישראל מכל העמים והזהיר אותם שישמרו את נפשם כדי שלא יבואו לידי סכנה לפי שיש שעות ביום שצריך האדם לשמור את נפשו בהם לפי שבהם הדינין מתעוררים לבא לעולם ובשעה שהדינים מתעוררים צריך האדם לזהר שלא תפגע בו מדת הדין, ולפיכך הזהיר הקב"ה את ישראל ואמר לך עמי בא בתדריך לפי שכשמתה הדין מתעוררת והדבר בא לעולם אין אדם רשאי לילך בשוק יחידי ואפילו עם בני אדם אלא יסגר בתוך ביתו ולא יצא לשוק עד אשר תעצר מגפה, לפי שהיה נח איש צדיק צוהו הקב"ה להסגר בתוך התיבה כדי שלא ימות עם שאר בני דורו וכן צוה הקב"ה לאבותינו כשנגלה עליהם במצרים להכות את בכוריהם שיסגרו בתוך בתיהם עד אשר יעבור המשיחית שנאמר ואתם לא תצאו וגו', חבי כמעט רגע עד יעבור זעם ואחר שיעבור זעם אין לו רשות למלאך להביל.

ובבאר הגולה ח"מ ס"ס תכ"ז כתב נלע"ד הטעם שהזהירה התורה על שמירת הנפש הוא מטעם שהקב"ה ברא את העולם בחסדו להטיב להנבדאים שיכירו גדולתו ולעבודו ועבודתו בקיום מצותיו ותורתו כמו שאמר הכתוב כל הנקרא בשמי לכבדו בראתיו, וליתן להם שכר טוב בעמלם, והמסכן את עצמו כאלו מואס ברצון בראו ואינו רוצה לא בעבודתו ולא במתן שכרו, ואין לך זלזול

(המשך בעמוד ד)

נולד לאביו הרה"ק ר' מרדכי מטשערנאביל זי"ע ולאמו בתו של הרה"ק ר' אהרן הגדול מקארלין זי"ע כבנו השלישי משמונת הנרות שהאירו את עתד ישראל באוקריינה שהדליק הרה"ק המגיד מטשערנאביל זי"ע (ששה מהם נקראין בשמות הרועים ואלה שמותם: הבכור הרה"ק ר' אהרן מטשערנאביל, הרה"ק ר' משה מקראסטישוב, הרה"ק ר' יעקב ישראל מטשערקאס, הרה"ק ר' נחום ממקארוב, הרה"ק ר' אברהם המגיד מטריסק, הרה"ק ר' דוד מטאלנא, הרה"ק ר' יצחק מסקווער, הרה"ק ר' יוחנן מראחמיסטריווקא, זכר צדיקים לברכה, שכל אחד מהם יסד חצר בעירו ובמקומו אשר נהרו אליהם אלפים מישראל חסידים ואנשי מעשה, להאיר עיניהם בדרכי עבודת ה' ולהלהיב לבותיהם לאבשיש, והמשיכו להפיץ את תורת החסידות דור אחר דור) בשנת תקנ"ד, ארבע שנים לפני הסתלקותו של זקינו הקי אבי השולשלת של בית מטשערנאביל ה"ה הרה"ק ר' נחום מטשערנאביל זי"ע בעל "מאור עיניים" ועד ליומו האחרון של הסבא קדישא ה"י שרוי במחיצתו וסופג אל תוכו מן עבודתו הקי שקיבל ממרוך הבעש"ט זי"ע שה"י מבני ההיכלא קדישא, כבר משחרית ימיו הצטיין בגדלות המוחין ובגינותי קדושה, אשר לו רואיו הכירו בו שלגדלות נוצר, נתברך ה"י בכשרונות משובחים ובאבות התורה, וה"י לומד בהתמדה נפלאה שעות שעות, וראה ברכה בלימודו, ומשנה לשנה גדל בבקיאות ובחריפות עד שאביו הקי התחיל לקרוא "ארון הספרים שלי" כשגדל קצת ה"י אביו מביאו בסוד שיח שרפי קודש של תלמידי הבעש"ט גדולי ומאורי החסידות, כשמלאו לו י" שנים מתה עליו אמו הצדקנית ע"ה.

הצדקת קדישא

בשנת תקס"ט כשהגיע לשנתו ה"טו, בא בברית האירוסין עם בתו של הרה"ק ר' דובער האדמו"ר האמצעי מליבאוויטש בן הרה"ק בעל התניא זי"ע, אחר חתונתו נשאר במחיצתו של הרה"ק הבעל התניא זי"ע ורכש מפי קדשו הרבה קניני תורה וחסידות בתורת חב"ד, יסופר בששבת הראשונה אחרי הנישואין, כשישב הבעל התניא בשולחנו הטהור, ראה שאין החתן יושב על מקומו, שלח לקרוא אליו, ואמר לו: "ברצוננו שתקשיב" ואמר "מאמר" ואחרי שסיים המאמר, שלח הבעל התניא אם הבין את הדברים, ענה שאזנו בכלל לא קלטת דבר ממה שהשמיע, התמלא ה"י בעל התניא" היתכן הרי ישב בסמוך אליו ממש, התנצל שלא קיבל הורמנא מאביו להקשיב למלין דחסידותא של תורת חב"ד, ויילועל אינני שומע דבר מבלי נטילת רשות מאבא" התינדן מצא חן בעיני ה"י בעל התניא" ואמר לו שיקשב רשות מאביו, ואחרי שאביו המגיד זי"ע לא התנדן לכך, התחיל להקשיב ולקלוט דא"ח של תורת חב"ד ממקור ראשון של המייסד, במקץ שנתיים ימים אחרי פטירת ה"י בעל התניא" זי"ע ישב אצל חותנו האדמו"ר האמצעי ממלא מקום אביו בהפצת ה"חסידות" שהתיישב בעיר ליבאוויטש, חמש עשרה שנים ישב אצל חותנו ומיום אל יום הוסיף תורה על תורתו וקודשה על קדושתו, עד כי ידיו ה"י רב לו בכל מקצועות התורה בגולה ובגלות, וקלט הרבה מתורת החב"ד שהשמיע עליו חותנו שתורתו התברכה כמעין המתגבר, ורישומיו ניכרין היטב בספרו "עמק תפלה" את השילוב של עקרי חסידות מטשערנאביל והשיטה של חב"ד, בשנת תקפ"ח נסתלק חותנו, אז חזר אל בית אביו הקי מטשערנאביל.

נשיאותו

בשנת תקצ"ד הכתירוהו אנשי העיר הארניסטייפל אשר באוקריינא כ"מגיד מישרים" ובהסכמת אביו הקי התחיל לנהוג עוד בחייו עדה ופנתא אז בית המדרש משלו ומרחוק ומקרוב התחילו לנהוג אליו חסידים מבקשי ה'.

היקולא דידיקיא

הגה"ק ר' יעקב ישראל מטשערקאס זי"ע י"ג אלול

שחיפשו הדרכה בעבודת ה', ופשוטי עם שבאו לקבל עצותיו וברכותיו, אף אביו המגיד הקי שעמד על רום מעלתו נהג כפעם לפעם לשלוח אליו חסידים שיתקשרו אליו, לאחר שלשה שנים בפטירת אביו הקי הלך וגדל פי כמה עדתו ואלפים נהרו אליו להדבק בו לרבות הרבה מתלמידי אביו, בשנת תרי"כ כשמלאו לו כ"ד שנים לשיבתו בהארניסטייפל, גמר בדעתו לעזוב את הארניסטייפל, חברו עליו יהודי הארניסטייפל בהפצרות ובתחנונים שלא יעזוב, כי הוא הודם וזיום הודרם, ומה עוד ששל ידיו זה יביש מעין פרנסתם בצאתו, שחלק גדול מפרנסתם זה עשרות שנים הוא ע"י אורחים חסידים שבאו לחסות בצל כנפיו, אבל הוא לא שינה דעתו אלא אמר להם: הנני מנטיח לכם שהארניסטייפל לא תבוש ולא תכלם, ולא פירש הדבר, ועבר לטשערקאס וישב שם עד יום פטירתו, ועל שם העיר הזאת נקרא הרה"ק מטשערקאס, ומאז עזבו את הארניסטייפל נעשו דרכי הארניסטייפל אבולות ושוממות, וגם הרבה חסידים שהיו מקושרים אליו בעבותות אהבה נטשו את העיר ועברו לגור אצלו בטשערקאס, בשנת תרכ"ג נחלה הרה"ק מטשערקאס וה"י נחלש מיום ליום, ונכדו החביב הרה"ק ר' מרדכי (מהארניסטייפל, חתן מרוך הדברי חיים מצאנז זי"ע) לא ניש ממטתו יומם ולילה, יום אחד אמר הרה"ק מטשערקאס לנכדו, הרופאים שוא ידברו, אין אני חולה, דע לך בני שמקור כל חולה היא מפגימת רוחנית, כאשר פוגמים באבר רוחני אז נחלה אבר גשמי, התבוננתי במה פגמתי, ומצאתי שפגמתי שלאחרונה ה"י לי הרבה טרדות ולא יכולתי ללמוד תורה הגולה, לכן אני מקבל על עצמי ללמוד בכל יום ח"י פרקים משניות בכל יום, וכשאמר מלים אלו מיד התאווש מחלוי, ופנה שנית לנכדו ואמר לו: אולם מעתה עלינו להיפרד איש מעל רעהו, צא להארניסטייפל, הגיעה שעתך ללמוד, ר"מ התחיל לשכנע את זקנו שיחזור בו, עודני רך בשנים ואיככה אוכל ליטול המשרה, אבל הרה"ק מטשערקאס עמד בדעתו ואמר לו: שעתך הגיעה, וכבר אמרו חז"ל אין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלאו נימא, אם יש את נפשך שאחיה עוד בהכרח עלינו להיפרד, ואלקים אשר התהלכו אבותי לפניו ה"י עמך בכל אשר תפנה, וכך הוה, שר"מ יצא ללמוד בהארניסטייפל, להיות רבי לחסידים, והוא אברך בן עשרים ושש שנים בלבד, הרה"ק מטשערקאס המשיך לנהוג את העדה בטשערקאס עוד שבע עשרה שנים, הסבא והנכד המשיכו להיות מקושרים אהדי בקשר אמיץ אף בשנים הבאות, ואהבה נפלאה שוררת ביניהם מבלי שתיגע מלכות חברתה, ור"מ ה"י נוסע גם לפעמים להסתופף בצל קדושת זקנו.

מועל ישועות

ה"י מפורסם לאיש קדוש וגדול עצום מאד, שמו הגדול הלך למרחוק כאיש פלא מועל ישועות אשר תפילתו עשתה רושם בשמים ולעשות מופתים בארץ, פ"א כתב לו אביו הקי בזה"ל: "ראיתי בחזיון לילה שתפלתך בעד כלל ישראל עושים פירות בשמים, על כן תרבה ליקח מעות משראלי" נכדו דרכו של הרה"ק המגיד זי"ע ליקח לפעמים סכומים גדולים כשבאו אצלו

לפעול ישועה, (מאורי אור, טשערנאביל) צדיק גוזר והקב"ה מקיים, כל גדולי הדור חרדו לשמו, הרבה סיפורים נפוצו בקרב העם על נסים ונפלאות שעשה אלקים על ידו, על הכוחות העילאיים שהפעילו בקרבו להמתיק דינים בשרשם ולתקן נשמות וגלולים, לבטל גזירות קשות בצקון לחשו, לרפא חולים בסגולות וקמיעות, פ"א באו לפניו וסיפרו לו שהתפשט מגיפה בעיר אחת הסמוכה לקיבו, והרבה מאחב"י ניגפים, והפצירו בו לעורר רחמי שמים, מיד קם ונסע לשם ואמר שיתאספו כל הקהל ברחוב העיר, אנשים נשים וטף, וישא מדברותיו לפניהם בהתעוררות גדולה, ולבסוף פרש כפיו אל העדה וקרא בפסוק מפי ראה, ואמר בזה"ל: "ראה אנכ"י ראו אותי, הסתכלו בקלסתר פנים שלי, אנכ"י נתון לפניכם היום ברכה" כי ברך אברככם שכל הרואה אותי היום מה מובטח לו ששלים שנתו, ותיכף נמתקו הדינים מעל יהודי המקום והמגיפה נעצרה, (תולדותיהם של צדיקים" הנדפס בספר "שושנת העמקים").

עין רואה

חסידים הראשונים היו אומרים, שכל רז לא אינס ליה, ועיני צופות כל נעלם אפילו ממרחקים של זמן ומקום, ומקורבו סיפרו שרואים אצלו עין בעין מופתים שלא כדרך הטבע וגילויי רוח"ק מסוד ה"י ליראייו עד שכל דיבור שמוציא מפיו לא ישוב ריקס, פ"א בערב פסח אחרי שהשלימו נקיון הבית וביעור החמץ מכל חורים וסדקים שלא לאחד מנכדיו אם בדקו היטב בכל המקומות, ועתה בחיוב, אמר לה שתבדוק שוב בהחביות הגדולות של ה"טי" המונחות במקום פלוגי, ותיכף הלכה לבדוק ואמנם מצאה בתוכן פתיתי חמץ וביערה אותם, וכעשו פנתה אל זקנה, אם צריך לבדוק בעד מקומות, אולי שכחה לבער, והשיבה שאין צורך לבדוק כי אין עוד חמץ בבית (תשי"צ).

נבא השמש

באחרית ימיו שלח לקרוא את נכדו הרה"ק מהארניסטייפל שיבוא אליו בהקדם, מיד יצא והפליג בספינה לטשערקאס, שם עשה כמה ימים מבלי שזקנו ירמוז לו למה קראו, לאחר כמה ימים הרהיב נפשו ושאל את זקנו, אמר לו אחר מעריב הכנס ביחד עמי אל הסבתא ושם נשוחח, הרבנית היתה באותו זמן חלשה מאד ושכבה על מטתה, וישב שניהם על כסאות לידה, פתח הסבא קדישא ואמר: יש לי דין תורה עם הסבתא, מי מאתנו ילך מן העולם תחילה, אני אומר מוטב אסתלק אנכ"י ראשון כי אין אסתדר בלעדיה ומי ינחל את משק הבית, אבל היא אומרת להיפך מי ישים לב אליה, ואין את נפשה לשמוע "קידוש" זולתי, לפיכך גמרנו בינינו לקרוא לך, וכאשר תפסוק כן תקום, לשמע דברים אלו נקו דמעות בעיני ואמר בבכי: האנכי אחי פוסק בדין זה, שניכם יאריכו ימים ושנים הרבה יחד, ואין צריך לדין תורה, אולם הסיק לא הניח לו באמרו אין אדם חי לצנח והיום הזה מוכרח לבוא, במשך שעה ארוכה שתקו שלשתם, דומית קודש ריחפה בחדר, הנכד נראה כמתבונן ושוקל בדעתו את כל צדי הסיפיקות, עד שלבסוף אמר: לאמינות של דבר צודקת הסבתא, אבל אין יכולים לפסוק נגד דעתו של הסבא, על כן מוטב כי לאחר אריכות ימים ושנים תעבור שניכם בחדא שעתא לעולם שכולו טוב, נתיישבו הדבר על הסי"ק, ואמר "יפה אמרת" ופטרו לשלום, וכן ה"י הרבנית הלכה לעולמה בערב ראש חודש סיון תרל"ו, הנכד הרמ"ד מהארניסטייפל השתתף בהלווי, ולא חזר לביתו, כי אם נשאר במחיצת זקינו עוד כשלושה חדשים ומחצה, וביום שבת קודש בעת רעוא דרעוין י"ג אלול תרל"ו החזיר נשמתו לברוא, ומנ"כ בטשערקאס, נשאר מנו ספר "עמק תפלה" מעט מזעיר מדברי תורתו שהשמיע על שולחנו מדי שבת בשבתו שהעלו על הכתב גדולי החסידים, אבל הרבה מדברי תורתו שרפו באש השריפה הגדולה שפרצה בהארניסטייפל, ונכדו רמ"ד צירף לזה את ספרו "עמק חכמה" והדפיסם יחד בשם "שושנת העמקים".

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

לע"נ הרה"ח ר' חנני יו"ט י"פא ב"ר צבי זי"ל (אילאוויטש) - נפטר ט"ו אלול נתנדב ע"י בנו הרבני החשוב מו"ה לוי אילאוויטש הי"ד

כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע זנב דברי ריבות בשעריך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך בו. ובאר א"ו זללה"ה בייטב לב זכותו יגן עלינו כבודת הכתוב, כי יפלא ממך דבר למשפט, היינו דבר הצריך למשפט של מעלה, היינו מצות תשובה שנצרך טרם בא המשפט השופט, בין דם לדם וגר שבביל דברי ריבות בשעריך, היינו ריב ומלחמת היצר אשר בשעריך ובקרבך, וקמת, כלומר ממתן ותדרמתך של כל השנה, ע"ש מה שפרש על פי דרכו המשך הפסוק, ולדרכו נלך לפרש הפסוק על ענין התשובה.

ויתבאר על פי מה שכתב החיד"א בראש דוד (פ' אמור) בטעם הדבר שמועיל לנו התשובה ולא לאומות העולם כמבואר במדרש (תנחומא האיגו ס"ד), כי על פי הדין (קידושין לב.) אב שמחל על כבודו כבודו מחול, ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, וישראל נקראים בניו למקום, כדכתיב (דברים יד א) בניו אתם לה' אלהיכם, והקב"ה לא אב, ועל כן מועיל להם התשובה, מה שאין כן לאומות העולם נקרא הקב"ה מלך, ככתוב (תהלים מז ט) מלך אלהים על גוים, על כן לא מועיל להם התשובה, עכ"ל.

והנה כתב בפרשת דרכים (דודס כח) דמתחית המתים ראייה שיש לנו דין בניו למקום, דאימתא במסכת סנהדרין (ף ט.) אמר ליה ההוא מינא לרבי אבהו אלהיכם כהן הוא דכתיב (שמות כה ב) ויחולו י' תרומה, כי קבריה למשה במאי טביל, ע"ש. וכתבו בתוספות שם, הא דלא קשריה ליה היאך נטמא, דירשאל נקרא בניו למקום. ואימתא בגמרא (תענית ב.) שלשה מפתחות בידו של הקב"ה הוא שלא נמסרו ביד שליח, ואחד מהם הוא של תחיית המתים דכתיב (יחזקאל יז ט) וידעתם כי אני ה' בפתחי את קברותיכם, ופירש"י אני ה', אני ולא שליח. ולפי זה בתחיית המתים דכתיב ביה אני ה' דהיינו שאינו על ידי שליח, חזרה וקושת התוס' למקומה דמאתר השע"ה הוא כהן היאך מחיה מתים, ואין לנו אלא מה שחירצו התוספות שישראל נקרא בניו למקום ובהו מיטמא לבנו, עכ"ל.

ועל פי זה ביאר מו"ז דו"ז זללה"ה בדברי יואל (שבת שובה עמוד רעג) מה דאימתא במדרש (הובא באהבת דוד) בשעה שעקר אברהם את יצחק אמר להקב"ה תן לבני עשרת ימי תשובה. דהנה איתא בפרקי דרבי אליעזר (פ"א) כיון שהגיע החרב לצואר של יצחק פרחו נשמתו, וכיון שהשמיע קולו מבין שני הכרובים אל תשלח ירך אל הנער חזרה נפשו לגופו והחיו ועמד צדיק, וידע יצחק שכך עתידים המתים לחיות ופתח ואמר בראך אתה ה' מתייה המתים. ועל כן בשעה שעקר אברהם את יצחק בנו על גבי המזבח, ואז נודע לו ענין תחיית המתים כאמור, וזוהו הוכיח דיש לישראל דין בניו למקום שעל ידי זה יכול כביכול הקב"ה לטמא עצמו לבני ישראל, ועל כן אמר להקב"ה תן לבני עשרת ימי תשובה, שהרי מעתה הם מובטחים דמועלת להם תשובה, דאב שמחל על כבודו כבודו מחול, עכ"ל.

וזוהו יתבאר הכתוב כי יפלא ממך דבר למשפט, היינו דבר הצריך למשפט של מעלה והוא מצות תשובה אין מהני, הלא מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה', הוא הר המוריה מקום הקודש והמקדש אשר שם עקר אברהם אבינו את יצחק בנו על גבי המזבח, ומגודל הפחד פרחו נשמתו של יצחק והחיהו הקב"ה, וזוהו מוכח דיש לנו דין בניו למקום, ואם כן שפיר מועיל תשובה על כל החטאים דאב שמחל על כבודו כבוד מחול.

עוד יתבאר על פי דברי א"ו זללה"ה בישמח משה (פ' ראה) לפרש הכתוב (וימיה לא טו) מנעי קולך מבכי, דודאי בכל שנה בימי התשובה ישראל עושים תשובה ונפעל למעלה, וזה שאמר הכתוב יש שכל לפעולתך, ושמא תאמר אם כן מדוע לא בא בני יש' גם תמול גם היום, על זה אמר ושבו בניו לגבולם, כי אחר עבור ימי הדין שבים למעשיהם הראשונים, והיא הגורם כי עדיין אין דוד לא בא, עכ"ל.

וזוהו כתב א"ו זללה"ה בייטב לב (פ' נצבים) לפרש המדרש (בב"ב פ"ו ט"ז) שאמר וקב"ה למשה אם אעברה נא אתה מבקש בטל סלח נא, ואם סלח נא אתה מבקש בטל

דברות קודש

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ס"ג פרשת שופטים תשס"ח - וויליאמסבורג
נתפרסם ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

אעברה נא, כי מראש חודש אלול עד שמיני עצרת יש נ"א יום, והנה בהגיע הימים הקדושים וזחלים ורועדים מאימת הדין הגדול והנורא אשר בראש השנה יתחבן ובוים צום כיפור יחתמו, וגמרו של דבר בהושענא רבה ושמיני עצרת, ופונים את עצמם מענינים הארציים לשום עיניהם ולבם במלי דשמאי, אבל איש המוני אם כי הוא אומר סלח נ"א, היינו באותן נ"א יום, עם כל זה יאמר בלבו אעברה נ"א, כלומר אעבור את הנ"א יום ואראה את הארץ הטובה לעסוק בטוב הארץ ובישובו של עולם כבראשונה, והנה לפניו יתברך נגלו כל העלומות, אז יאמר אם אעברה נ"א אין כאן בקשת סלח נ"א באלו נ"א יום, כיון שאין כאן עויבת החטא, ואם סלח נ"א אין כאן אעברה נ"א, כי אם יעמוד בתשובתו באמת כל הימים אשר חי על פני האדמה. והעצה היעוצה להחזיק מעמד שלא יחזור לסורו אחר עבור הימים נוראים, הוא אך ורק על ידי כח התורה, דהמאור שבה מחזירו למוטב, ואם יעסוק בתורה יתקיים על מעמדו. וזה שאמרו בילקוט (נצבים רמז תקק"ט) אם מבקשים אתם לעמוד בעולם, בבחינת קיום ועמידה לבלי לשוב לאולת, עסקו בתורה, כמו שאמרו חז"ל (פסח ב"ב) אם פגע בך מגול זה משכחו לבית המדרש אם אבן הוא ניוח וכו', ואז תהיו עומדים וקיימים לפני ה' אלהיכם, עכ"ל.

ועל פי זה אמרתי לפרש מה דאימתא בשו"ע (א"ח סימן תקפ"ה סימן תקפ"ה ס"א) צריך לתקוע מעומד, וכתב הרמ"א, הגה, ונוהגין לתקוע על הבימה במקום שקורין בתורה. וצריך ביאור קישור דברי הרמ"א לדברי המחבר. אמנם לפי האמור יש לפרש דדברי המחבר והרמ"א מקושרים היטב, דהנה מצות תקיעת שופר הוא בא לעורר לתשובה כמבואר ברמב"ם (הלכות תשובה פ"ג ה"ד), ושמא יאמר האדם בלבו דבדואי בימים הקדושים יתעורר לתשובה ויפשפש במעשים, אולם אעבור את הנ"א יום ואראה את הארץ הטובה לעסוק בטוב הארץ ובישובו של עולם כבראשונה, ולזה פסק המחבר להלכה צריך לתקוע מעומד, הכוונה שישים האדם לבו שהתעוררות תשובה יהיה מעומד, שיעמוד בתשובתו כל הימים, שלא ישוב לכסלה עוד ולא יפול ממעמדו גם אחר עבור הימים הנוראים, ועל זה הוסיף הרמ"א ונתן עצה לזה, ונוהגין לתקוע על הבימה במקום שקורין, להורות דעל ידי כח התורה אפשר שיהיה לנו תקומה ומעמד להתעוררות תקיעת שופר שלא יחזור למעשים הראשונים.

ובד"ה זה יש לבאר מה שכתב רב סעדיה גאון בטעם מצות תקיעת שופר כדי להתעורר לתשובה, ועוד טעם כתב שבא להוכיחו מעמד הר סיני שנאמר בו (שמות יט טו) וקול שופר חזק מאד. ולפי דרכינו שני הטעמים כחדא אולי, כי טעם התקיעות הוא לעורר לתשובה, אך בכדי שיהיה התשובה דבר נצחי שלא יפול ממעמדו, לזה בא הטעם של תקיעת שופר להוכיח מעמד הנבחר, שעל ידי כח התורה יכולים אנו להחזיק מעמד שלא ישוב עוד לכסלה, אלא יהיו החקיעות בבחינת מעומד.

וזוהו יתבאר הכתוב כי יפלא ממך דבר למשפט, היינו דבר הצריך למשפט של מעלה והוא מצות תשובה אין זוכים שיהיה בבחינת עמידה וקיום נצחי שלא ישובו למעשים הראשונים, לזה נתן לנו עצה וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה', והיינו לקום בבחינת נצחית ובכתי מדרשות ולעסוק בתורה, שעל ידי זה יעזור השי"ת שיהיו ההרהורי תשובה

אמיתיים, וע"ד שכתב הרמב"ן (בראשית ל"ב א) דאמת היינו דבר הקיים, ע"ש. ויפול זה על מליצת חז"ל (שבת ק"ד) קושטא קאי. ובאופן זה יהיו ההרהורי תשובה, שיהיו אמיתיים והיה להם קיום נצחי.

עומדים אנו בחודש אלול המיוסד לתשובה, וכתב בשל"ה הקדוש בפרשתן ברמז הכתוב (עמוס ג ח) אריה שאג מי לא יירא, ארי"ה ראשי תיבות אלול ראש השנה יום כפורים ה'ושענא רבא. והנה תקנו לתקוע שופר בכל חודש אלול ע"ד עורו ישנים משינתכם להתעורר לתשובה, שיתעוררו משינת הזמן אשר היצר הרע מרדים את האדם שלא יתבונן מה חובתו בעולמו שהוא עבודת ה' וקיום מצות ומעש"ט, והו תכלית תקיעת שופר בחודש אלול. אולם כבר עבר עלינו שבוע אחד בחודש אלול ועלינו להתבונן מה פעלנו כבר בחודש זה, הזמן קצר והמלאכה מרובה, לב יודע מרת נפשו באיזה מצב הוא עומד וכמה חטא נגד הבור"ע דבריו במעשה ובמחשבה, בעוה"ר גם בחודש אלול היצה"ר לא ינוח ולא י שקוט מלהרדים אותנו בשנית הזמן, ודין גרמא דעציצא שעדיין לא הטבנו את מעשינו, "מען דארף האבן די זכיה ורען מען בלאזט שופר עורו ישנים משינתכם, אז מען זאל זיך טאקע אירפאפן, דאס הארץ זאל נתעורר ורען צו תשובה. און אז מען האט שוין יא די זכיה, מען האט א גוטע מינוט א הייליגע מינוט וזאס דאס הארץ איז אירפגעווארעמט געווארן צו השי"ת, זאל מען זען דאס זאל זיין א נצח"ת, ואם לא יהיה בבחינת אעברה נא, אז יוכו שיהיה סלח נא, ויזכר לטילייה מחילה ופגרה. והעצה לזה הוא לקיים וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה', לקום בבוקר ולבא בבחינת" לעסוק בתורה, ולהרבות בתפלה ותחנונים להשי"ת, ועל ידי שמוסיפין בלימוד התורה זוכים לבחינת עמידה. ולזה עלינו לראות שלא לעבור את החודש הזה לבטלה, אלא למלאות כל הימים הללו בלימוד התורה וקיום המצות ויפשפש במעשים, ועל ידי זה נזכה שיהיו ההרהורי תשובה אמיתיים, שיהיה להם קיום ועמידה.

עוד יש לפרש מה דאימתא בשו"ע (א"ח סימן תקפ"ה ס"א) צריך לתקוע מעומד. ויתבאר על פי מה שכתב השל"ה הקדוש (מס' ראש השנה פרק דרך חיים) לפרש מה שאמרו חז"ל (פסחים פ"ג) כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא, בעל הבית היינו הקב"ה, כל מה שיאמר לך עשה מהמצות עשה, חוץ מצא, שאם יאמר לך צא מביתי ואל תנסע כענין אלישע (תהינה טו), אל תשמע לו, אלא תנסע בתשובה, כי זה חשקו של בעת הבית אלא שמטעה אותך, עכ"ל.

וזוהו כתב א"ו זללה"ה בישמח משה (איכה ג ז) לפרש הכתוב גדר בעדי ולא אצא, כי עתה בגולה מפסיק מחיצה של ברזל בינינו לבין אבינו שבשמים (ברכות לב.), ולא עוד אלא שברוך יש קליפות הנקראים קוצים והם גזילים וחומסים את התפלה (של"ה הקדוש תורה שכתב פ"ג יצא). וזה שאמר גדר בעדי, כי מגודל החטאים גברו הניסיונות עד שנראה ח"ו כאלו מן השמים הקימו גדר ומחיצה של ברזל בינינו, והקב"ה מראה בזה שאינו רוצה בנו, אבל אף על פי כן אנתנו אומרים ולא אצא, לא נעזבנו ולא נרפה ממנו יתברך, עכ"ל.

והנה איתא במדרש (שמ"ד פ"א ס"ל) וירא אלהים את בני ישראל וידע אלהים, ידע שהן עתידין לומר זה אלי ואנוהו עמד וגאלם. ביאור הענין כי בני ישראל במצרים היו במדרגה נמוכה מאד ובשפלות גדול, עד שכל תנועה ותנועה להשי"ת היה קשה להם מאד, ובכל תפלה שרצו להתפלל, וכל דף גמרא שהיו רוצים ללמוד היה עומד לנגדם עינובים רבים, והיה נראה לעיניהם כאילו מן השמים אומרים להם צא, אולם בני ישראל במצבם השפל ענו ואמרו זה אלי, דאס איז מיין באשפענער, איך בלייב מיטן הייליגן באשפענער ווי אוזי ס'זאל נאר נישט זיין, איך גיי נישט, גדר בעדי ולא אצא, ואף שהיה נראה להם כאילו נדחו ח"ו מן הקדושה, עם כל זה קבלו עליהם שלא לזוז מן הקדושה ושלא להתייאש עצמם מעבדות ה', ועל כן אמרו זה אלי, באיזה מצב שאני עומד אני מקבל על מלכותו וקדושתו יתברך. ולזה וירא אלהים את בני ישראל, שראה הקב"ה איך שקבלו ישראל עול מלכותו עליהם ואינם רוצים להנתק מאתו יתברך, על כן עמד וגאלם.

